

Dámská kolekce inspirovaná mongolským Gutalem

Uranbileg Altangerel

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Design obuvi

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Uranbileg ALTANGEREL**
Osobní číslo: **K12023**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design - Design obuvi**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Dámská kolekce inspirovaná mongolským Gutalem**

Zásady pro vypracování:

Vypracujte modelové řešení dámské obuvi inspiraci tradiční Mongolskou obuvi. Předložte kresebné návrhy, které obsahují vaše řešení designu tohoto typu obuvi. Vaším úkolem je vypracovat originální estetické a působivé řešení tohoto typu obuvi, při respektování funkčních požadavků.

Řešení dokumentujte kresebnými návrhy v rozsahu min. 15 stran, písemnou zprávou o rozsahu min. 20 normostran + obrazové přílohy, doložte stříhové řešení i techn. popis. Předložte vytištěný poster 100 x 70 cm, CD-ROM s bakalářskou prací, posterem, prezentací a obrazovou přílohou dokumentující vaše řešení v minimálním počtu 10 kusů.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 ks obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.

Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.

V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině a angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: **minimálně 25 normostran**
Rozsah příloh: **minimálně 15 normostran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

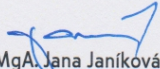
BATSUKH, Bold. Mongolian National ornament. Ulaanbaatar, 2014, Published in the <<ADMON PRINT >> Co., Ltd. ISBN 978-99929-0-656-1.

KHASYN, Sharav. Sharavyn, Ajiimaa. Mongol gutal esgekh oyokharga. SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.

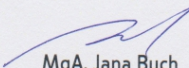
ŠTÝBROVÁ, Miroslava. Boty, botky, botičky. Praha 10, Dykova 15: Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-986-7.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Jana Buch**
Ateliér Design obuvi
Datum zadání bakalářské práce: **30. října 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2015**

Ve Zlíně dne 2. prosince 2014

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

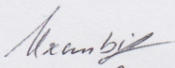

MgA. Jana Buch
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ...26.3.2015...

Uranbi Leg Altangerel
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyděláčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požít na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožení.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Dámská kolekce inspirovaná mongolským Gutalem“ je rozdělená na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část práce je věnována historii mongolské kultury se zaměřením na tradiční formy obuvi a obouvání obecně. Praktická část pak popisuje proces tvorby vlastní autorské kolekce od výběru a úpravy kopyt až po finální zpracování.

Klíčová slova: Mongolsko, Gutal, obuv, zvednutá špice, ornament, tradice, barva, materiály, zvyky

ABSTRACT

Women's collection is inspired by Mongolian „Gutal“. It is divided into theoretical and practical part. Theoretical part is dealing with the history of Mongolian culture focused on the traditional forms of footwear. Practical part describes the process of the author's creation.

Keywords: Mongolian, Gutal, footwear, elevated spike, ornaments, colour, materials, habits

Ráda bych poděkovala vedoucí práce paní MgA. Janě Buch za podporu, správné směřování a vedení mé bakalářské práce, ale i ostatních projektů v průběhu celého studia; panu Ing. Václavu Gřešákovi za ochotu, rady a odborné konzultace, které byly velmi důležité pro technologické zpracování výrobků. Dále pak MgA. Veronice Jakóbkové za konzultace písemné části práce a pomoc při tvorbě předkládané práce, firmě Novesta a MgA. Lukáši Belianskému za poskytnutí materiálů.

Dále bych chtěla poděkovat celé mé rodině, mamince, tetám a bratrovi. Velmi si vážím jejich všestranné podpory, kterou mi poskytovali po celou dobu studia na této škole.

Chtěla bych také poděkovat panu doc. ak. soch. Janu Zamazalovi, rodině Filákové, Paní MgA. Janě Popelkové a rodinně Vojtekové za velkou podporu v začátcích mých studií i následně při studiu na univerzitě.

Velké díky patří i akad. mal. Marii Borošové a Marcele Habartové za vše, co mě naučily.

V neposlední řadě děkuji panu Jaroslavu Škárovi za jeho přátelství a poskytnutí „druhé rodiny“, čímž mi v životě velice pomohl.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 MONGOLSKO	9
1.1 HISTORIE.....	10
1.2 KULTURA.....	11
2 MONGOLSKÝ TRADIČNÍ ODĚV A OBUV	13
2.1 TRADIČNÍ ODĚV – DEEL.....	13
2.2 TRADIČNÍ OBUV – GUTAL.....	17
2.2.1 Chalský gutal.....	24
2.2.2 Burjatský gutal.....	25
2.2.3 Torgunský gutal.....	26
2.2.4 Zápasnická obuv.....	27
2.2.5 Cam.....	29
2.3 SYMBOLY A ORNAMENTY.....	30
2.4 PONOŽKA.....	31
2.5 VÝROBA PLSTI.....	32
2.5.1 Mláčení vlny.....	32
2.5.2 Rozdělení vlny.....	32
2.5.3 Tahání plsti.....	32
2.6 PŘÍSLOVÍ POJÍCÍ SE K OBUVI.....	33
2.7 HÁDANKY POJÍCÍ SE K OBUVI.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
3 VZNIK KOLEKCE	36
3.1 INSPIRACE.....	36
3.2 KONCEPT.....	37
3.3 KOPYTO.....	38
3.4 POUŽITÝ MATERIÁL.....	39
3.5 ORNAMENTY.....	40
4 NÁVRHOVÉ ŘEŠENÍ	41
4.1 MODEL Č. 1.....	42
4.2 MODEL Č. 2.....	43
4.3 MODEL Č. 3.....	44
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM OBRÁZKŮ	48
SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je vytvoření kolekce dámské obuvi inspirované mongolskou tradiční obuví, gutalem¹. Toto téma jsem si vybrala, protože je mi velmi blízké. Ačkoli již 16 let žiji v České republice, která se stala mým domovem, pocházím z Mongolska, kde stále žije část mé rodiny. Citové pouto k Mongolsku a mongolské kultuře jako takové je u mě stále velice silné a z toho důvodu jsem vnímala jako osobní nutnost se tomuto tématu věnovat a zevrubně prozkoumat mongolskou kulturu skrze odvětví, které je mi nejbližší, tedy skrze obouvání.

V roce 2014 jsem měla možnost strávit několik týdnů v Mongolsku a mimo jiné jsem tam prožila oslavu tradičního mongolského státního svátku Naadam, což se stalo klíčovým podnětem a inspirací pro finální výběr tématu mé bakalářské práce. Měla jsem příležitost blíže poznat kulturu země mých předků. Na základě toho jsem poté studovala výrobu ručně šité obuvi v malé rodinné dílně v Ulaanbaataru u pana Tserendagva Dashlkhavga, který již přes 20 let vyrábí ručně šité gutaly a také sukně na koňská sedla.

Teoretická část práce představuje Mongolsko jako zemi s bohatou historií a kulturou, pro kterou bylo významným zejména období vlády Čingischána. Jsou zde popsány tradice, zvyky a všední život mongolského obyvatelstva, ke kterému patří i pro Evropu netradiční způsob odívání a obouvání.

V praktické části jsou obsaženy moodboardy, inspirační zdroje, návrhy kopyta, které má specifický tvar, a střih obuvi, který je předem daný mongolskou tradicí. Mým cílem je vytvořit ucelenou dámskou kolekci obuvi a pokusit se propojit tradiční výrobní proces mongolského gutalu s moderními technologiemi.

¹ Gutal – mongolská tradiční holeňová obuv charakteristická zvednutou špičkou; symetrická, nedělí se na pravou a levou stranu. Většinou nošená mongolskými pastevcí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MONGOLSKO

Mongolsko je vnitrozemský stát ve střední Asii, který leží mezi Ruskem a Čínou. S rozlohou 1 566 500 km² je pátou největší zemí Asie, ačkoli je obydlena pouze 2,7 miliony obyvatel. Hlavním městem Mongolska je Ulaanbaatar. Základními charakteristikami země jsou překrásná příroda, koně a příslovečná pohostinnost obyvatel. Díky řídkému osídlení se zde zachovala příroda, která se jeví jako člověkem téměř nedotčená. Většinu území zabírají náhorní plošiny s drsnou travnatou stepí. Přesto jsou přírodní podmínky velmi rozmanité a stát je bohatý na nerostné suroviny. Mongolsko je vysoko položenou zemí s nadmořskou výškou 1 560 metrů nad mořem, a proto je zde horské kontinentální podnebí. Zimy jsou dlouhé a mrazivé a léto je krátké s vysokými teplotami. Je možné zde najít unikátní flóru s léčivými rostlinami, které jsou hojně využívány jak v lidové, tak i moderní medicíně.²

Obrázek č. 1 – Mongolská krajina (Ulán Cutgalan čili Červený vodopád)

1.1 Historie

Původními obyvateli Mongolska byli s největší pravděpodobností Hunové. Už tehdy se jednalo o společenství mnoha různých kočovných kmenů. Tyto nomádské národy si

² Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mongolsko>

postupně podmanily rozsáhlá území. Roku 214 př. n. l. proto na obranu proti těmto rozpínajícím se kmenům Číňané postavili svou Velkou zeď.³

Vznik jednotného Mongolského státu je spojen se jménem chána Temüdzina, známého spíše jako Čingischán (1162–1227), který sjednotil mongolské kmeny v jednotný stát. V roce 1206 byl pak jmenován velkým chánem všech Mongolů a později jeho pět dětí vládlo různým částem Mongolska.

Obrázek č. 2 – Rekonstrukce sídla Čingischána

V mongolské historii a kultuře vždy hrálo významnou roli náboženství. V polovině 13. století Čingischánův vnuk Kublajchán přijal učení buddhismu.⁴ Buddhismus byl uznán jako národní náboženství, které přetrvalo až do dnešní doby. Dříve Mongolové uctívali šamanismus a modlili se k Matce přírodě – slunci, ohni, vodě atd. Dodnes je v některých oblastech šamanismus stále provozován.

1.2 Kultura

Do dnešních dnů žijí mongolští pastevci na venkově v tradičních jurtách, neboli *Ger*, které jsou stavěny vedle sebe, v počtu 3–4, rodinami v příbuzenském vztahu (*Ajl*).⁵ Ger je ideální obydlí pro kočovný život ve stepi, jelikož čtyřikrát do roka se pastevci stěhují podle ročního období. Jurta je lehké, stabilní a snadno demontovatelné stavení s kruhovým základem.

³ Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hunov%C3%A9>

⁴ Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kublaj>

⁵ Ajl – seskupení jurt.

Je možné ji postavit během dvou hodin v závislosti na ročním období. Základem jurty jsou dřevěné stěny (*han*), podle kterých je stanovená velikost stavby. Druhá, hlavní, část je střešní kruh (*ton*), jež slouží jako střecha s oknem, kterým proniká světlo. Každá dřevěná část uvnitř jurty je zdobena ornamenty. Ornamenty hrají v Mongolsku velkou roli v náboženství, v domácnosti, v odívání a samozřejmě i v obouvání.

Obrázek č. 3 – Mongolský ajl

Obrázek č. 4 – Interiér jurty

V mongolské kultuře nejsou důležité jen ornamenty, ale také barevnost a pohostinnost. V drsném podnebí, které v Mongolsku bezesporu vládne, je pro každého Mongola přirozené pomoci druhým v nouzi. Pozvat pcectné je povinnost. „Pohostinnost mongolských rodin začíná dobrým čajem s mlékem, máslem a mléčnými produkty. Mongolové potravu třídí podle barev. Bílá barva potravin symbolizuje úctu a vlídnost od hosta k hostiteli“.⁶ Bílá zahrnuje mléčné výrobky, červená maso, žlutá výrobky z másla, zelená zeleninu a divoce rostoucí rostliny, černá pak vodu, černý čaj bez mléka a čistý vývar z masa.

⁶A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research, 2011. ISBN 978-99962-444-9.

2 MONGOLSKÝ TRADIČNÍ ODĚV A OBUV

Stejně tak jako většina etnických skupin na světě i Mongolové mají svůj tradiční oděv a obuv. Mongolsko je velmi rozlehlou zemí, ve které v současnosti žije na dvacet různých národů a národností. Každá z těchto skupin má samozřejmě vlastní typ lidového kroje a několik jeho různých odvozenin. „Hlavní mongolská etnika žijící v Mongolsku, jako Chalchové, Burjati, Darigangové a Ojratové, mají vlastní originální lidové kroje, které se navzájem liší různými detaily, přičemž nejvíce rozdílů se vyskytuje v ženském oblečení, zatímco oděvy dětí a mužů mají takových rozdílů mnohem méně.“⁷

Obrázek č. 5 – Dětské kroje

2.1 Tradiční oděv – deel

Mongolský tradiční oděv *deel*, který je nošen bez rozdílu pohlaví, se dělí do 14 kategorií.⁸ Tento typ oděvu je velmi jednoduchý a přitom nápaditý. V dnešní době je tradiční deel vnímán spíše jako oděv sváteční, u starších obyvatel na venkově je však stále hojně využíván jako každodenní typ oblečení. Deel má v sobě mnoho funkcí především praktického rázu. Jeho délka dosahuje k půli lýtka, aby jezdec na koni měl v nepříznivém podnebí krytá kole-

⁷ Mongolové. [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.mongolove.cz/>

⁸ Монгол дээл зөрүүлдэн эсгэх хичээл. 2015. YouTube [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qHW7Ay4MgzY>

na. Další vlastností je dlouhý rukáv, který slouží také jako ochrana před mrazem. Přední část hrudníku, která je přeložena přes sebe, slouží jako kapsa. Deel si totiž lidé převazují kolem pánve několikrát dokola dlouhou šerpou, a tak vzniká poměrně velký prostor, jež zajišťuje ochranu nejcennějších předmětů.

Obrázek č. 6 – Chalské kroje

V letním období se oděv nosí bez podšívky nebo je podšívkován pouze tenkou textilií. V zimě, kdy mráz dosahuje minus 20 – 40 stupňů, se využívá podšívky z ovčí kožešiny. Deel se dále dělí podle způsobu zapínání, které je buď na pravou, nebo levou stranu. Na pravou stranu zapínají svůj tradiční kroj národy Bargovů, Mandžů, Burjatů, Oročenů, Oroků, Nanajců, Tungusů, Kitanů a Togonů. Zapínání na levou stranu mají kroje turkických kmenů.

Součástí oděvu jsou ozdoby a šperky, které Mongolové rádi nosí. Na pásek kolem pánve muži zavěšují nůž s křesadlem, váček s tabákem a větší váček s jídelním příborem. Ženy také nosí za pasem váček, v němž jsou malé kleštičky, hřeben a jiné toaletní potřeby.

Obrázek č. 7 – Královniny šaty – Khatan deel

Život Mongolů podléhá určitým rituálním pravidlům a pověrám, které jsou zakořeněny hluboko v každém z nich. Zvyky, tradice, způsob oblékání, nošení a ukládání deel, nebo třeba jeho darování jsou pro Mongoly velmi významné. Oblékání má také svůj rituál, kdy se postupuje od nohou nahoru, takže nejprve si člověk obuje boty, pak obleče tradiční oděv a jako poslední si nasadí pokrývku hlavy. Svlékání jde pak v opačném pořadí. Před spaním deel řádně skládají a ukládají pod hlavu nebo blízko hlavy, nikdy jej neodkládají k nohám nebo na zem.

„Z historických poznatků se dozvídáme, že ženy nosily deel volně bez opasku, pro označení muže a ženy v Mongolsku se používaly výrazy *bu'stei* a *bu'sgui* (ten s opaskem a ten bez opasku)“.⁹

Stejně jako je tomu u gutalu, i deel se dělí podle etnických skupin a liší se různými detaily, přičemž velké rozdíly můžeme vidět zejména v ženském oblečení, které je většinou bohatě zdobené, s pestrými barvami a má mnoho stříhových variant. Je známo na asi 400 různých druhů lidových krojů, 20 variací obuvi a desítky druhu opasků.¹⁰

Obrázek č. 8 – Burjatské kroje

⁹ Bc. VERONIKA HAVLIČKOVÁ, Diplomová práce, *Mongolský tradiční oděv*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie, 2012

¹⁰ Bc. VERONIKA HAVLIČKOVÁ, Diplomová práce, *Mongolský tradiční oděv*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie, 2012

Obrázek č. 9 – Vůdce Sukhbaatar s manželkou Yanjmaa

2.2 Tradiční obuv – gutal

Jak již bylo zmíněno, tradiční mongolská obuv typická svou zvednutou špičkou, se nazývá *gotal*. Ačkoli v posledních desetiletích na mongolské území proniká západní styl obouvání, tento typ obuvi se nosí dodnes. Gotal je ve světě vnímán spíše jako obuv jezdecká, a to z toho důvodu, že zvednutá špička obuvi prý lépe drží ve třmeni při jízdě na koni. Pravý důvod ke vzniku zvednuté špičky byl však pravděpodobně jiný.

Obrázek č. 10 – Chalský gutal

„První informace o této tradiční obuvi pochází z území dnešního tzv. Vnitřního Mongolska (oblast severní části dnešní Číny) a datujeme ji na počátek našeho letopočtu. Je to tedy období stabilizovaného konfucianismu a počátku pronikání lamaismu (nazývaný jako „žluté kápě“). Údajně se jednalo o odnož buddhismu, která neprojevovala vzájemné nepřátelství a nevyústovala do válečných střetů, ale naopak vzhledem k velkým vzdálenostem vedla k toleranci a vzájemnému uznávání.“¹¹

„Inspiračním zdrojem pro následující období je konzervace přírodních šamanských zvyklostí, uctívání místních božstev a bezmezná úcta k pragmatismu“.¹² Obuv se zvednutou špičkou se stává pro Mongoly národní botou zvanou *mongol gutal*, která se plně rozšířila a stala se běžnou součástí mongolského odívání.

¹¹ Ojun. D., Diplomová práce, VUT Brno, FT Zlín 1993

¹² KHASYN, Sharav. *Mongol gutal esgekh oyokharga*. SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.

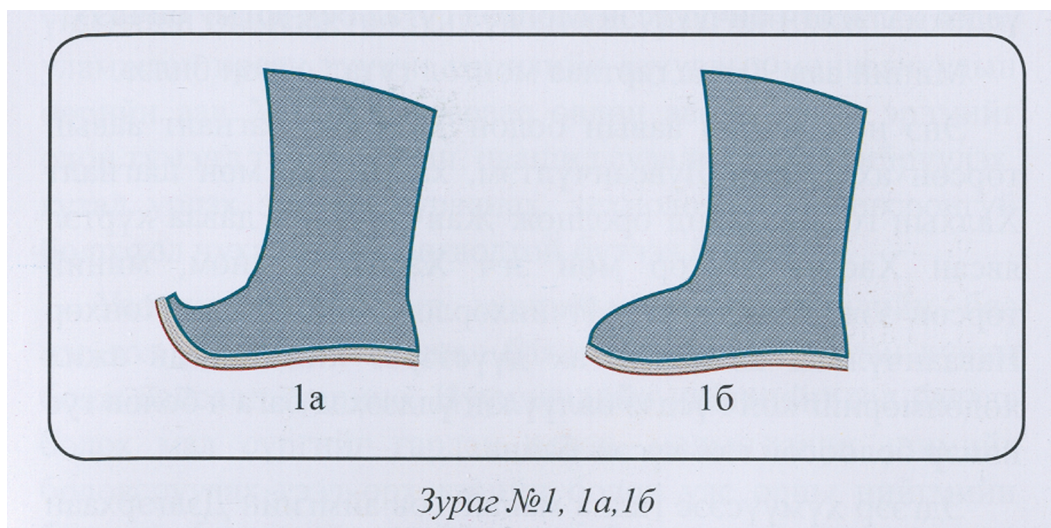

Obrázek č. 11 – Lamaisté

Obuv musela vyhovovat všem lidem z různých sociálních vrstev, ale zejména pastevcům. Měla chránit nohu proti nepříznivému podnebí, které se v zimě vyznačovalo velkými mrazy a nízkou vlhkostí vzduchu a v létě naopak vysokými teplotami. Toto všechno guthal splňoval.

Mongol guthal se rozděluje na několik druhů, zejména dle několika etnických skupin, které vznikly většinou během válečných dobývání nebo bojů s odvěkými nepřáteli Mongolů – Číňany (Manžury). Z tohoto důvodu se rozdělují na takzvaný chalchaský guthal (guthal pravý), burjatský guthal (guthal nepravý), darhatský guthal a torgunský guthal.¹³

¹³A.SARUUL. *Mongol Costumes* . Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research , 2011. ISBN 978-99962-444-9.

Obrázek č. 12 – Rozdíly mezi gutalem chalským a burjatským

Ruční výrobu gutalu je možné pozorovat dodnes prakticky na celém území Mongolska. Při jeho výrobě se nepoužívá kopyto a vše se vyrábí ručně. Nástroje pro řemeslnou výrobu jsou velmi jednoduché: ostrý nůž, dvě sady šidel a jehla. V minulosti obuv šily výhradně ženy, nyní se výrobou zabývají i muži.

Obrázek č. 13 – Gutal s podpadkem

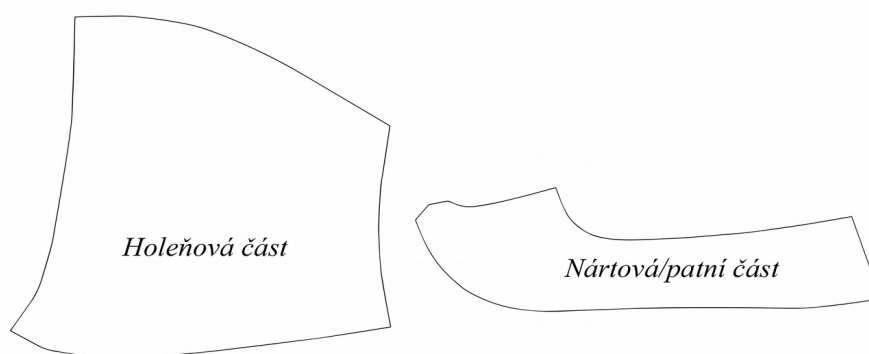
Kvůli turistickému ruchu, rostoucímu ekonomickému trhu a s tím spojené velké poptávce po moderních variacích obuvi s podpatkem, se v dnešní době mongolský gutal začal vyrábět i s použitím kopyta, a to ve větší míře než bývalo zvykem v minulosti (stejně jako rámová obuv). Ačkoliv produkce menších rodinných firem ničí ruční výrobu obyčejných venkovanů, i nadále je možné na celém území Mongolska najít malé dílny věnující se tradiční výrobě gutalu. Kvalita surovin je v dnešní době velmi nízká, usňové materiály se dovážejí převážně z Číny. Původně, v padesátých až šedesátých letech 20. století, rozkvétaly v Ulaanbaataru obuvnické a koželužské závody postavené za pomoci českých

odborníků. Výroba obuvi dynamicky rostla, avšak příchodem 90. let byl výrobní proces ukončen a uzavřen.¹⁴

Nyní je v Mongolsku patrná snaha o znovuoživení koželužského průmyslu a omezení dovozu surovin ze zahraničí.

Tradiční gutal je vyroben pouze z přírodních materiálů. „Na svrškovou část se používá chromočiněná hovězinová useň. Náročnější typy modelů jsou v hřbetových švech zdobeny jemnou skopovicí nebo kozinou, které se po solení mědí tradičně vybarvují do typického měděnkového odstínu. Při zvlášť zdobném druhu se používá i ševro žlutých a červených odstínů. Pro luxusnější a modernější typy se používají exotické usně s různými úpravami“.¹⁵ Dříve si řemeslníci tyto kůže činili sami. Mongolové znali i několik způsobů barvení kůží; např. k získání červené barvy používali kůru modřínu, k docílení barvy zelené pak břízovou mízu.¹⁶

Na sešívání jednotlivých dílců se dnes používají bavlněné niti, dříve však byly pro spojování používány jemné skopové šlachy. Podešev je vyrobena z měkké plsti a ze spodkové usně, která je schopna dobře odolávat opotřebování.

Obrázek č. 14 – Šablona na gutal

Svršek gutalu je velmi jednoduchý a skládá se z minimálního množství dílů. Na výrobu tradičního gutalu tak stačí pouze dvě šablony: část holeňová a část nártová/patní.

¹⁴A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research, 2011. ISBN 978-99962-444-9.

¹⁵Ojun, D, Diplomová práce, VUT Brno, FT Zlín 1993

¹⁶KHASYN, Sharav. *Mongol gutal esgekh oyokharga*. : SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.

„Holeňová část obuvi je sešita dovnitř obráceným hřbetovým švem, přičemž mezi sešívání materiály jsou vkládány tři vrstvy jemných přehnutých pásků ze skopových nebo kozinových usní typické zelené barvy.“¹⁷

Obrázek č. 15 – Obrácený hřbetový šev

Patní část bývá vyztužena opatkem z textilie, který je ke svršku přišit, takže jsou stehy na lícni straně viditelné. Lemování se provádí při současném vkládání ozdobného jelítka tak, že mezi lemem a okrajem holínky se vkládají 2–3 jelítka (*saris*).

Na zpracování podešve se tradičně používá plst z velbloudí srsti, která se stříhá ručně na podešev dle dané velikosti. Podle počtu vrstev plsti se pak obuv dělí na letní a zimní. Okrajová část gutalu se obšívá provázkem o tloušťce 1–2 mm jednoduchým stehovacím stehem. Stažením provázku při šití je dosaženo typického zvednutí špiče podešve.

Okraj podešve se poté oblepuje páskem z bílé textilie a vrchní část je obšita ozdobným stehem. Záložka je vzdálena zhruba o dva prsty. Šít se začíná až v polovině boční strany a pokračuje se směrem ke špičce a pak přes opačnou stranu po celé délce. Holeňová část a podešev se prošívají zároveň jedním stehem bez použití pomocných hřebíků.

¹⁷KHASYN, Sharav. Sharavyn, Ajiimaa. *Mongol gutal esgekhe oyokharga*. SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.

Obrázek č. 16 – Vykrajování podešve

*„Монголчууд хаана ч байхгүй өвөрмөц гутал өмсдөг. Ээтэн монгол гутлыг Хүннүгийн үеэс уламжлан Их гүрний үед одоогийн хэлбэр загвартаа оржээ. Монгол гутал бусдаас ялгагдах онцлог нь ихэд утга учиртай. Энэ нь ээтэн хошуу, оймс хоёрын хоорондох агаар өвөлд дулаан, зунд сэрүүн байлгах, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй бөгөөд толигор ул нь газар шороог сэндчихгүй, ургамал, амьтны аминд хүрэхгүй гэсэн энэрэнгүй үзлийг шингээжээ“.*¹⁸

Překlad:

„Gutal nosili jenom Mongolové. Informace o této obuvi datujeme počátkem našeho letopočtu. Mongolská obuv je od ostatních typů obuvi velmi odlišena. Mezi botou a ponožkovou částí špice je mezera, která napomáhá k tomu, že v zimě je v obuvi teplo a v létě zase chladno“.

V mongolské legendě se vypráví o lupičích, kteří byli mistři svého řemesla. Říká se, že jejich manželky šily obuv pro své muže, aby je nikdy nechytily tak, že prošly podešev na svršek naopak. Tím pádem nikdo do místnosti nevěšel, ale naopak vycházel.

Mongolové věří, že noha má být v teple. Gutal považují za zdravotní pomůcku, která chrání ledviny a záda. Noha je nejdůležitější část těla, která by měla být v teple, aby byl nositel chráněn od všech nemocí.

¹⁸Mongol gutal – Mongolian national shoes. [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/pages/Mongol-gutal-Mongolian-national-shoes/342842439063642?fref=ts>

2.2.1 Chalský gutal

Mongolský chalaský gutal neboli pravý gutal se vyrábí ve třech velikostních skupinách: pánský, dámský a dětský. Každá z těchto velikostních skupin se vyrábí ve třech základních velikostech, ale jsou i výjimky pro mužskou obuv. Podle účelovosti je gutal typická obuv pro celoroční nošení s velmi bohatým zdobením ornamenty.

Obrázek č. 17 – Proces výroby ručně šitého gutalu

Chalský gutal se skládá z části: ul (podešev), turij (holeň), dzulag (nárt), dzúdzaj (vločka pro upevnění paty).

Obuv je symetrická, takže se motivy vždy opakují čtyřikrát. Počet ornamentů na obuvi dříve určoval a rozdělval obyvatele Mongolska na chudé a bohaté. Ornamenty se dělí podle počtu: na čtyři, osm, šestnáct nebo dvaatřicet. Čím vyšší číslo, tím se cena zvyšovala a tím byla obuv svátečnější. V současné době počet ornamentů vzrostl na padesátosm a stoosm.

Velmi zajímavé je zdůvodnění výroby obuvi pouze ve třech velikostech. *Duguj ult* je určena pro starší lidi s pomalou chůzí. Je to obuv s kulatější podešví, málo zdobená a špička obuvi je jen mírně zvednuta. *Éten* nosí mládež a lidé středního věku. Špiče jsou

prudce zvednuté a jsou zdobené 8–10 ornamenty. Poslední velikost *javút éten* je určena pro ženy; špice je hodně zvednutá a ostrá. Počet ornamentů začíná od 10–12 obrazců.

„Obuv byla nošená a používaná především pastevci, kteří jezdili na koních a bydleli v jurtách daleko od osídlené krajiny. Často docházelo k přepadení nepřáteli a obrana byla založena na rychlém útěku, což vyžadovalo obutí obuvi rychle a bez ohledu na to, jestli je levá nebo pravá.“¹⁹

Proč je špice gutalu zvednutá? Lidové tradice zdůvodňují typické zvýšení špice rozšířením náboženství. První zásada: lamaisté věří v převtělování a víra jim přikazuje nezabíjet jiná zvířata, včetně hmyzu. Zvednutá špice při chůzi v trávě pomáhá rozhrnovat jednotlivá stébla a hmyz má čas uniknout. Pokud člověk obutý v gutalu zašlápne hmyz, nenese vinu, neboť je to vůle Buddy.²⁰ Druhá zásada: úcta k zemi, kterou je zakázáno obdělávat. Zvednutá špička neumožňuje nevědomé zakopnutí. Třetí odůvodnění je zcela praktické povahy; totiž, že boty se zdviženými špičkami nahoru lépe drží ve třmenu při jízdě na koni. Koně hráli a dodnes hrají hlavní úlohu v každodenním životě. Znamé je také přísloví, že každý Mongol se narodí v sedle koně. „*Mongol bez koně je pták bez křídla.*“

Všestrannou výhodnost mongolského gutalu dokazuje také úryvek z článku doc. Ing. Petra Hlaváčka, CSc.:

„*Jezdeckým vojenským holínkám evropského typu se říká „ruská bota“. V době, kdy bylo Mongolsko okupováno ruskými vojáky, bylo zaznamenáno několik případů, kdy se kůň splašil, shodil vojáka ze sedla a protože jeho noha obutá do úzké vojenské jezdecké holínky zůstala zaklíněna v třmenu, byl voják utíkajícím koněm utlučen. Naopak, přihodila-li se stejná příhoda mongolským vojákům, pokud jim (volný) gutal uvízl při pádu z koně v třmenu, noha se něj snadno vyzula a voják se zachránil.“²¹*

2.2.2 Burjatský gutal

Burjatský gutal (neboli nepravý gutal) se liší od pravého gutalu především svou jednoduchostí. Zpravidla tento typ nebyl vůbec zdobený, jenom u pracnějších modelů (v místě paty, na vnější straně) byl vyšit jednoduchý ornament.²²

¹⁹ Ojun. D., Diplomová práce, VUT Brno, FT Zlín 1993

²⁰ KHASYN, Sharav. Sharavyn, Ajiimaa. *Mongol gutal esgekh oyokharga*. SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.

²¹ Časopis., *Kozařství* 8/2003 autor: Petr Hlaváček

²² A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research, 2011. ISBN 978-99962-444-9.

Proč gutal nepravý? Vypráví se, že při nájzdech Číňanů (Mandžurů) utekli Burjatové do lesa. Přestali chovat dobytek a začali se živit rybolovem.²³

Obrázek č. 18 – Burjadský gutal

2.2.3 Torgunský gutal

Torgunti jsou mongolským kmenem, který obývá západní část země. Jejich tradiční obuv se od ostatních etnik liší především svou jednoduchostí. Podešev je miskovitě vytvarovaná a po obvodu jsou otvory, kterými jsou provlečeny řemínky; ty se po obutí utahují a omotávají kolem lýtky. Do obuvi se používají jednoduché textilní ponožky, které jsou bez ozdob.²⁴

Obrázek č. 19 – Torgunský gutal

²³ A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research, 2011. ISBN 978-99962-444-9. str. 253.

²⁴ A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research, 2011. ISBN 978-99962-444-9. str. 209.

V dnešní době se používá národní obuv jen pro výjimečné situace, a to při svátečních příležitostech nebo při tradičních mongolských zápasech *Boh* a také v kláštrech, i když to není vždy předepsáno v lámaistických předpisech.

Obrázek č. 20 – Torgunské kroje

2.2.4 Zápasnická obuv

Speciálně upravená obuv pro zápasníky je atypická tím, že je zpevněná bambusovými tyčemi, aby mohla ochránit nohu proti zlomeninám a proti kousnutí při zápase. Obuv je maximálně uzpůsobena trikům jako je kopání, pleskání, podrážení soupeřovy nohy z vnitřní strany, zavěšení apod. Obuv postrádá typické dekorace, ale její ponožkový lem bývá velice přestře zdobený.

Tyto ponožky jsou odlišné od standartních typů gutalu. Zadní část svrchních lemů je rozvěřena k tomu, aby se daly okraje přes sebe přehnout a dále dobře zpevnit kolem nohy.

Obrázek č. 21 – Zápasnické gutaly

Obrázek č. 22 – Stadion (příprava na zápas)

2.2.5 Cam

Cam je rituální tanec, který je pro mongolské obyvatelstvo velice symbolický. Oděv i obuv pro tento rituál jsou velmi bohatě zdobeny a patří k nim i velkolepé masky.

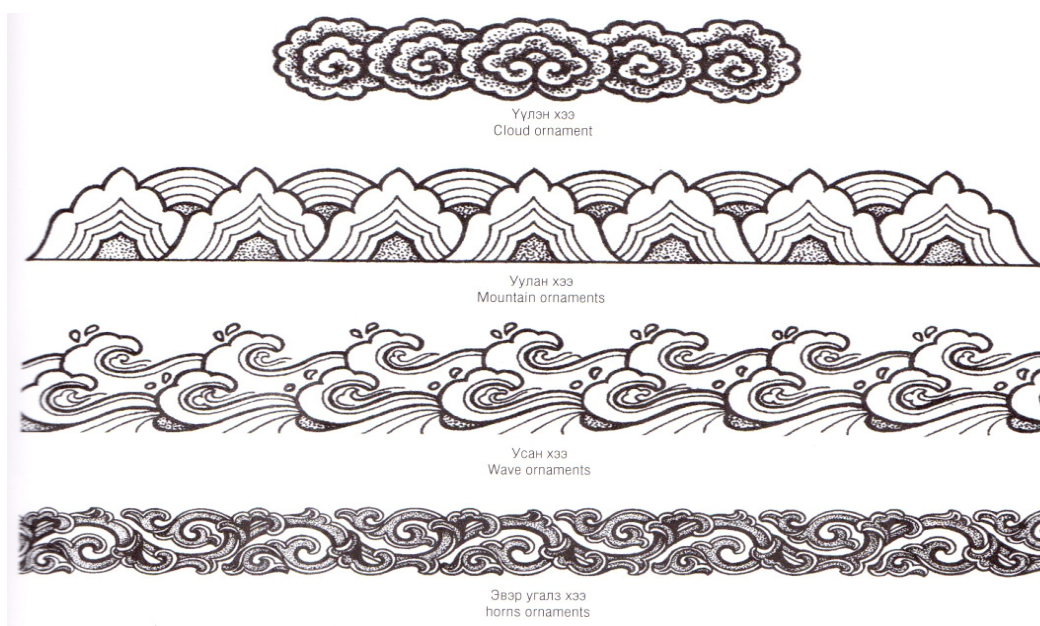
Obrázek č. 23 – Cam

2.3 Symboly a ornamenty

Ornamenty doprovázejí mongolské obyvatelstvo na každém kroku. Každý ornament má své určité využití a místo, např. na oděvu, na nářadí, na nábytku, na sedlech a vozech, v knihách a na *sudar*²⁵, v domácnostech apod.

V Mongolsku existuje přes 7000 druhů ornamentů, které se dělí do několika kategorií. Tvar ornamentů je inspirován přírodou, živočichy, rostlinami, geometrií a také přírodními jevy jako jsou voda, oheň, hory a obloha.²⁶ Dále jsou ornamenty děleny na ženské a mužské. Nejdůležitějším prvkem ornamentu je barva, díky níž je ornament plastický.

Nejčastější ornament v Mongolsku je nekonečný uzel (*olzii hee* – viz obr. č. 24). Je možné se s ním setkat v lidovém řemesle, umění, oděvu a obuvi, v dekoraci nábytku a šperků atd. Nekonečný uzel se vyskytuje v několika podobách: zakroucený, hranatý, zaoblený i v kombinaci s jinými ornamenty.²⁷

Obrázek č. 24 – Ornamenty

Téměř všechny obrazce používané na výzdobu obuvi a ponožek mají svůj význam, např. dlouhý věk, věčné hledání, šťastné obláčky, věčné moře, klid, štěstí, nekonečné pochybnosti, mincový motiv, královský náhrdelník, královnina náušnice atd.

²⁵ Sudar - náboženská modlitební kniha

²⁶ uv soyol hee ugalez 04 12. 2015. YouTube [online].[cit. 2015-05-10]. <https://www.youtube.com/watch?v=2LcYx3bnL8I>

²⁷ BATSUKH, Bold. *Mongolian National ornament*. Ulaanbaatar: ADMON PRINT, 2014. ISBN 978-99929-0-656-1.

Ornamenty se na usňový svršek obuvi aplikují několika způsoby. Oblíbená je buď výšivka nebo tzv. hlubotisk. Pro druhý způsob je nutné vytvořit dřevěnou formu; do tvrdého dřeva se vyryje tvar ozdoby o šířce cca 3 mm a do hloubky 2–3 mm. Na každý díl ozdoby jsou potřeba dvě formy (pozitiv a negativ ornamentu).²⁸

Obrázek č.25 – Formy na ornamenty

S nošením obuvi je spojeno mnoho zvyků, např. její ukládání. Po zutí večer před spaním musí boty zůstat stát na zemi u zadní části postele a nikdy ne u hlavy. Obuv je také dobrým, pozitivním darem. Boty mají široké hrdlo, tudíž otvor směřující k nebi. Otevřené tvary znázorňují nádobu, která se může něčím naplnit, symbolizuje hojnost. Nikdy se nenosí boty někoho jiného, jedinou výjimkou jsou zděděné boty po přímém příbuzném. Špičky bot musí směřovat do středu jurty, nikdy ne k *chojmoru* (okraji).

2.4 Ponožka

Nedílnou součástí tradičních mongolských gutalů je ponožka. Každý pár těchto ponožek se vyrábí pro konkrétní období a typ obuvi ve velikostních skupinách 21, 23, 25 a 27. V letním období se nosí ponožky ušité z plátna, hedvábí, jemné pytloviny a bavlny, v zimě jsou pak opatřeny podšívkou z ovčí vlny – plsti. Tradiční výroba plsti je taktéž u mongolských pastevců originální záležitostí, jejíž průběh je uveden níže. Ponožky bývají sešité ze dvou stejných dílů. Na spodní nášlapné části, v místě chodidla, je ponožka prošita kvůli zpevnění. Specifická část ponožky je devíticentimetrový zdobený popruh (*haraa*).

²⁸ A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar, 2011. ISBN 978-99962-444-9.

Obrázek č. 26 – Ozdobný popruh ponožky

2.5 Výroba plsti

Nejvhodnějším materiálem pro výrobu plsti je ovčí vlna. Léto je u pastevců pro zpracování plsti ideálním obdobím. Počátkem června až července se získává vlna z ovcí snadněji. Po zimě totiž z nich začne sama opadat. Nespadané zbytky se pak ostříhají. Vlna se rozprostře na slunci a suší se. Proces zpracování plsti je možné rozdělit do 3 částí.

2.5.1 Mláčení vlny

Mongolové vlnu čistí pomocí „mláčení“. Vlna se rozprostře, obestoupí ji několik lidí s dřevěnými nebo kovovými tyčemi v každé ruce a střídavým pohybem „mlátí“ do vlny, aby ji zbavili nečistot, prachu a mastnoty, kterou měly ovce po zimě na sobě. Tato činnost trvá několik dní, dokud není vlna čistá (až do bílé barvy).

2.5.2 Rozdělení vlny

Vlna se rovnoměrně rozloží na velké kravské kůže nebo plátno. Rozložená vrstva vlny je vysoká asi dvacet centimetrů. Následně je stlačována mírným kropením vodou a redukuje svoji tloušťku na zhruba 5 cm.

2.5.3 Tahání plsti

Pomocí dřevěné tyče se vlna zabalí do role. Role se poté stáhne popruhem, po stranách obou konců dřevěné tyče se zasunou další kovové tyče a na ty se připevní popruhy, které se

zapřáhnou za koně, velblouda nebo i na povoz. Po několikahodinovém válení role se vlna zaplští. Finální tloušťka plsti je 1,5 cm a je dobře zpevněná.

Tímto způsobem vznikají na venkově všechny plstěné produkty, zejména dílce, které jsou nejvíce používány pro potažení jurty.

2.6 Přísloví pojící se k obuvi

„Gutaldaq havc'igdsan ho'l

Ehnertee havc'igdsan er. ²⁹

Tak, jak je ženina noha sevřena v botě,
tak má být ke své ženě připoutaný muž.

„Esgii hijh gazart

Nohoi hereggu'i. ³⁰

Tam, kde se bude dělat plst,
pes nesmí být.

„Esgiinii zuzaan ni sain

lldnii hurc sain. ³¹

Dobrá je silná plst,
dobrý je ostrý meč.

²⁹ S'AGDARSU'REN, A. *Mongol ardiin zu'ir cecen u'g.* Ulaanbaatar:, 2005. str. 47.

³⁰ S'AGDARSU'REN, A. *Mongol ardiin zu'ir cecen u'g.* Ulaanbaatar:, 2005. str. 149.

³¹ S'AGDARSU'REN, A. *Mongol ardiin zu'ir cecen u'g.* Ulaanbaatar:, 2005. str. 149

2.7 Hádanky pojící se k obuvi

„Ih gert бага ger

*Baga gert balc'ir hu'u.*³²

Ve velké jurtě je malá jurta

a v malé jurtě je malý synek.

[Gutal, ojms, chol]

[Boty, ponožky, chodidla]

*„Gedes ni ardaa gedger ni urdaa.*³³

Břicho to má vzadu a hlavu to má zakloněnou.

[Gutal]

[Bota]

³² CEDENDORZ, L. *Mongol ardiin onisoguud*. Ulaanbaatar:, 2005. str. 4.

³³ CEDENDORZ, L. *Mongol ardiin onisoguud*. Ulaanbaatar:, 2005. str. 12.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VZNIK KOLEKCE

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit ucelenou dámskou kolekci inspirovanou mongolským gutalem. Kolekce s názvem „Anu“ se skládá ze tří párů obuvi s různým střihovým řešením. Obuv je čistých a jednoduchých tvarů, ozdobená ornamenty, které v sobě skrývají určitý význam a symboliku.

3.1 Inspirace

Hlavní inspirací pro mou bakalářskou práci byla kultura mé vlasti, kterou jsem po šestnácti letech, co žiji v České republice, navštívila. Zde jsem měla možnost studovat tradiční výrobu mongolského gutalu, což se stalo mým hlavním inspiračním zdrojem.

Poprvé jsem se s tradičním gutalem setkala ve svých 5 letech u mého dědečka, který obuv sám nosil. Boty mě naprosto fascinovaly svou velkolepostí, krásnou barevností a velikostí, protože se jedná o objemnou vysokou holeňovou obuv bez uzávěru. Její součástí je ponožka, jejíž materiál se mění dle ročního období.

V Mongolsku je gutal většinou čistě mužskou záležitostí. Ženy si jej obouvají jen ve výměčných situacích, jako jsou např. svátky. I proto jsem se rozhodla kolekci věnovat právě ženám. Tento záměr se promítl i v samotném střihovém řešení obuvi, které jsem se snažila zjemnit a více jej tak ženám přizpůsobit. Oproti tradiční mongolské obuvi mají užší siluetu a různé délky holeňových částí.

Obrázek č. 27 – Moodboard

3.2 Koncept

Mým záměrem bylo vytvořit ucelenou dámskou kolekci, v níž jsem se snažila propojit mongolské tradice a moderní technologie, které jsou pro mou práci typické. Dále jsem se snažila ponechat tradiční zdobení obuvi ornamenty s určitou symbolikou, která je charakteristická pro mongolské náboženství. Proto má každý model obuvi jiný význam a smysl. Vycházela jsem z přírodních, rostlinných a geometrických ornamentů, které se v mongolské kultuře vyskytují na oděvu či obuvi. Ty jsem následně skládala a vytvářela tak vlastní příběh, který je v obuvi zakódován.

První pár holeňové obuvi je ozdoben ornamenty *Uulen hee* a *Beruulen hee*.³⁴ Vysoká obuv je v Mongolsku nošena celoročně, proto jsem zde použila ornament *mraků*, který v životě venkovských kočovníků hraje důležitou roli. Ti se stěhují čtyřikrát do roka právě díky počasí. Druhý symbol v překladu znamená *klika od dveří*. Ten má symbolizovat mé vzpomínky na dětství a mou rodinu. Klika je zde symbol uchycení, snaha otevřít něco, zatlačit a zjistit, co se skrývá na druhé straně.

Druhy pár obuvi zobrazuje *geometrický ornament*, který je v kruhu a nemá svůj konec. Hledání něčeho nového, stejně jako já hledám nový střih obuvi.

Třetí pár je zdoben symboly *krále a královny*. Tyto ornamenty jsou znázorněny na jednotlivých pápárech na zadní části obuvi. Pro mě to symbolizuje, že jedna bota bez druhé nemůže být, tak jako člověk bez své polovičky/rodiny nemůže existovat.

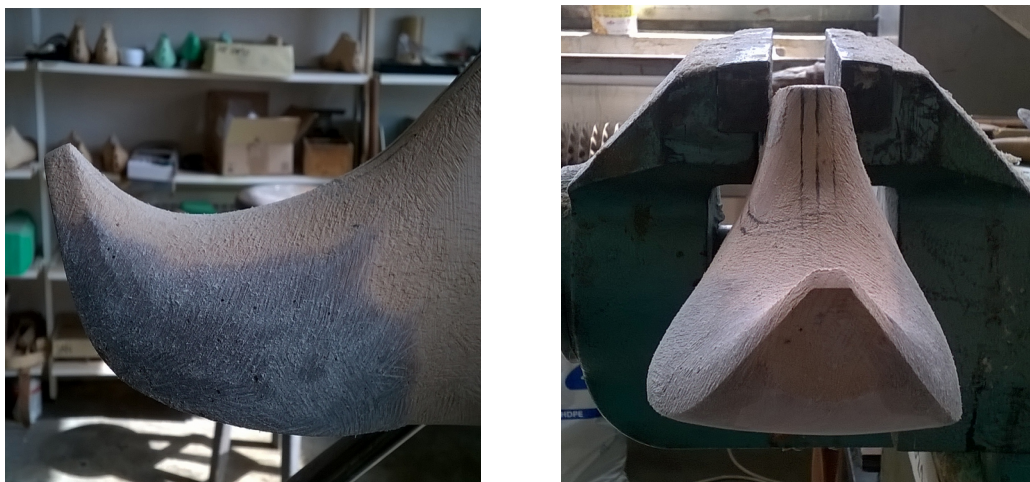

Obrázek č. 28 – Mongolská krajina

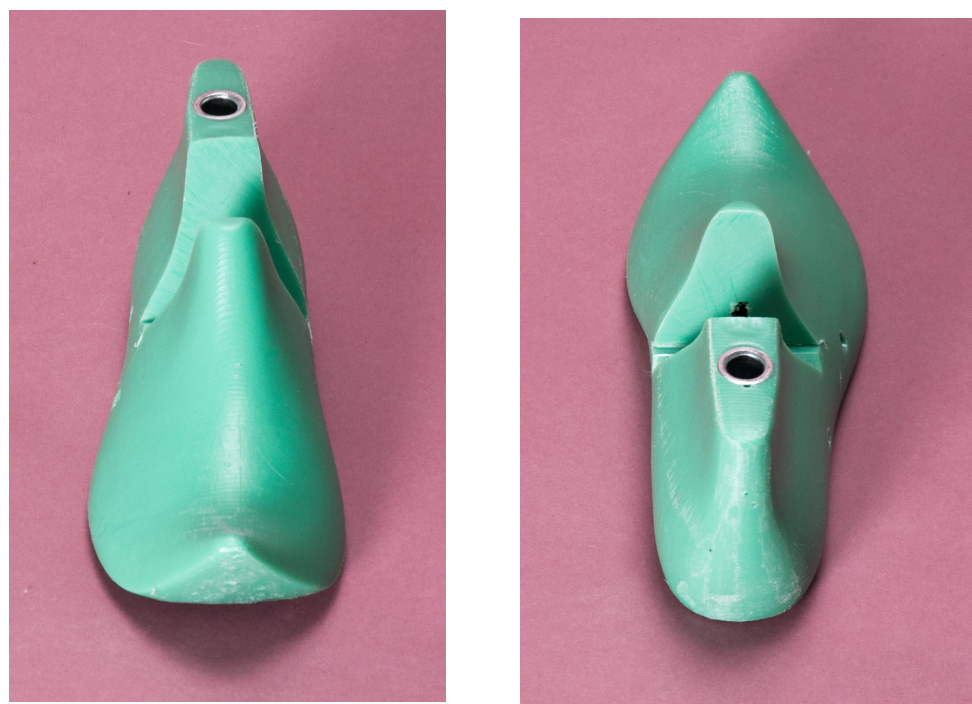
³⁴ Uulen hee – ornament zobrazující mraky; Beruulen hee – ornament zobrazující kliku od dveří.

3.3 Kopyto

Jelikož gutal má svůj specifický tvar špice, musela jsem tomuto faktu přizpůsobit i kopyto. Finální verze špice je výsledkem dlouhého procesu úprav a mnoha zkoušek. Použité kopyto je pouze v jedné velikostní skupině 36 a výška podpatku je 0 cm.

Obrázek č. 29 – Úprava špice kopyta

Obrázek č. 30 – Finální verze kopyta na gutal

3.4 Použitý materiál

Svršky obuvi jsou vyrobeny z hovězinové usně v různých kontrastních barvách, což je pro mongolský národ typické. Jejich podšívky jsou z vepřovicové usně, v neutrálních barvách, tak, aby ladily se svrškem. Celá obuv je zvýrazněna paspulkami, které jsou v kontrastu se zbytkem obuvi. Spodní část je vyrobena ze skládaného séglu, z čehož je vyroben i rámeček podešve. Podešev je z materiálu EVAC, který je vhodnější pro městský typ prostředí. Součástí obuvi jsou také ponožky, které jsou upleteny z přírodní vlny.

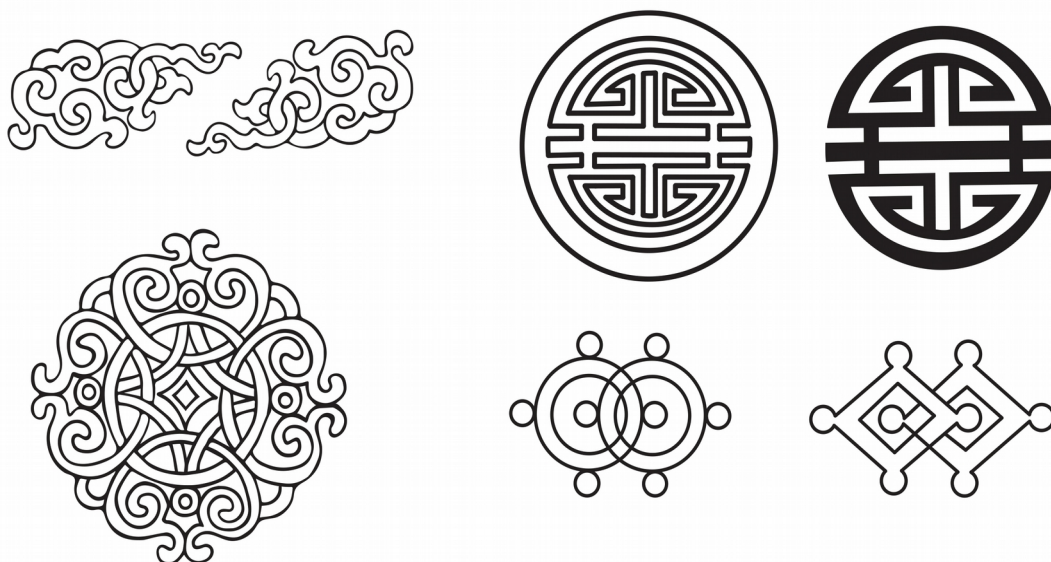

Obrázek č. 31 – Materiály

3.5 Ornamenty

Mým záměrem bylo obuv přizpůsobit dnešní moderní době. Také proto jsem se snažila při výrobě ornamentů využít moderní technologie, které jsou běžně dostupné. Vyzkoušela jsem mnoho různých způsobů zpracování od hlubotisku až po tisk na useň. Nakonec jsem zvolila „nejmodernější“ způsob zobrazení ornamentu na useň, pomocí laseru.

Při tvorbě ornamentu jsem se nejdříve snažila vytvořit vlastní znaky, ale po čase jsem se navrátila k původním znakům, abych tak zachovala význam jednotlivých ornamentů a tím i celé obuvi.

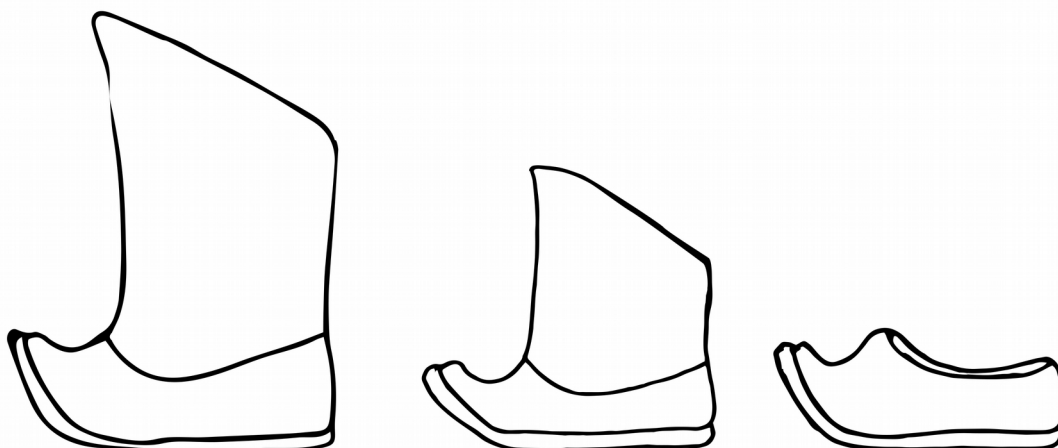

Obrázek č. 32 – Ornamenty

4 NÁVRHOVÉ ŘEŠENÍ

U všech modelů jsem přizpůsobila stříhové řešení současným výrobním postupům. Přesto jsem se snažila částečně zachovat tradiční způsob výroby mongolského gutalu, a proto jsem obuv šila ručně.

Každý model má jiné stříhové řešení: holeňové, poloholeňové a kotníčkové. Pro usnadnění práce jsem při realizaci použila kopyto, díky němuž jsem dosáhla požadovaného tvaru.

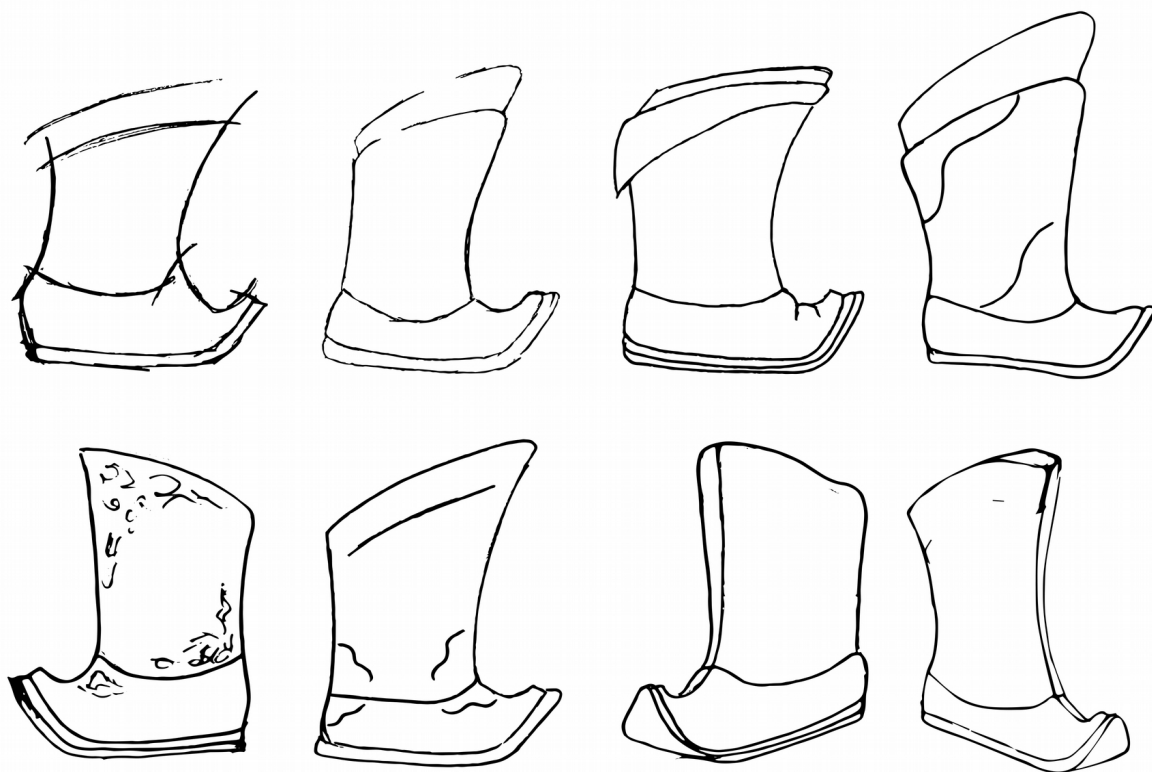

Obrázek č. 33 – Typy stříhu

Jak už bylo zmíněno, svršky jsou šité ručně; mezi jednotlivými dílci jsou vloženy barevné paspulky, které zakrývají šicí steh a přitom zde mají ozdobnou funkci a navzájem se doplňují s ornamenty. Barevnost usní je sjednocena jemnými přírodními tóny tak, aby ladily s paspulkou.

4.1 Model č. 1

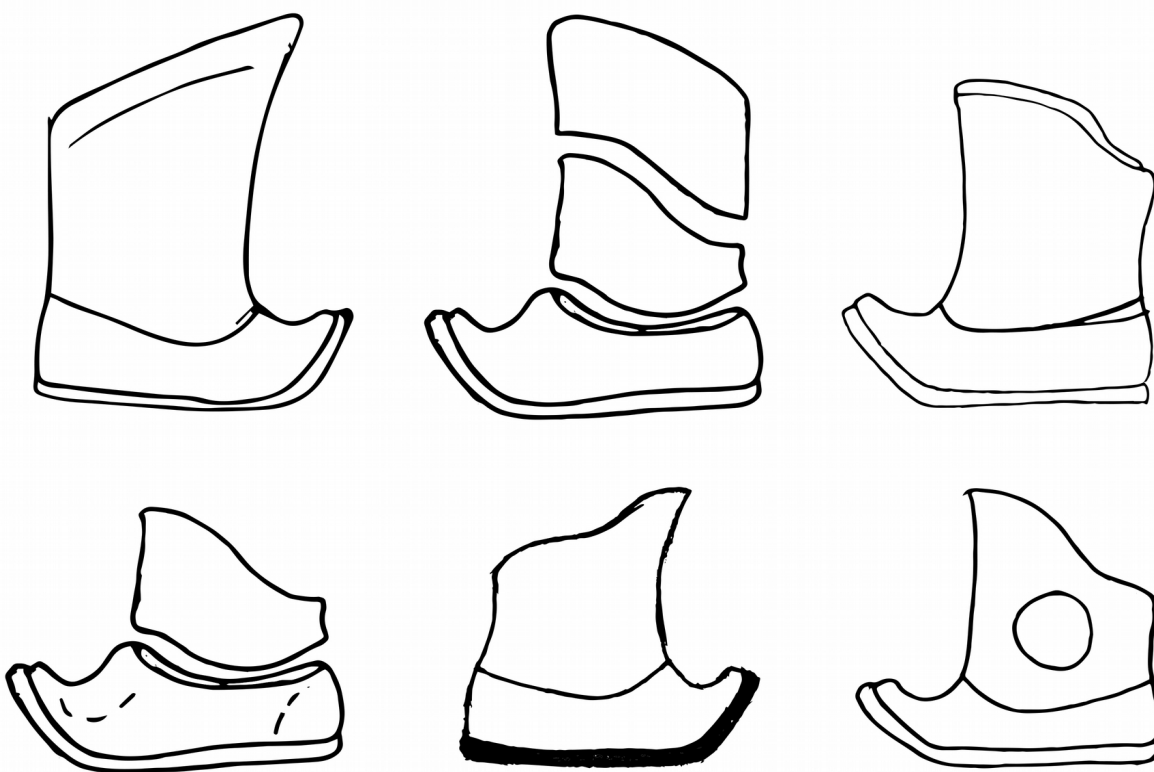
Prvním párem kolekce je vysoká holeňová obuv, u které jsem chtěla zachovat původní tvar a výšku holeně tradičního gutalu. Holeňová část tak zasahuje až po kolena. Světle modrá paspulka lemuje celý obvod obuvi a zároveň je zde nejvýraznějším prvkem. Svršek je světlolobéžové barvy s kontrastní paspulkou. Zároveň se ale navzájem doplňují a tvoří určitou harmonii. Díky světlé barvě je ornament dobře viditelný, což bylo mým záměrem.

Obrázek č. 34 – Návrh obuvi Nr. 1.

4.2 Model č. 2

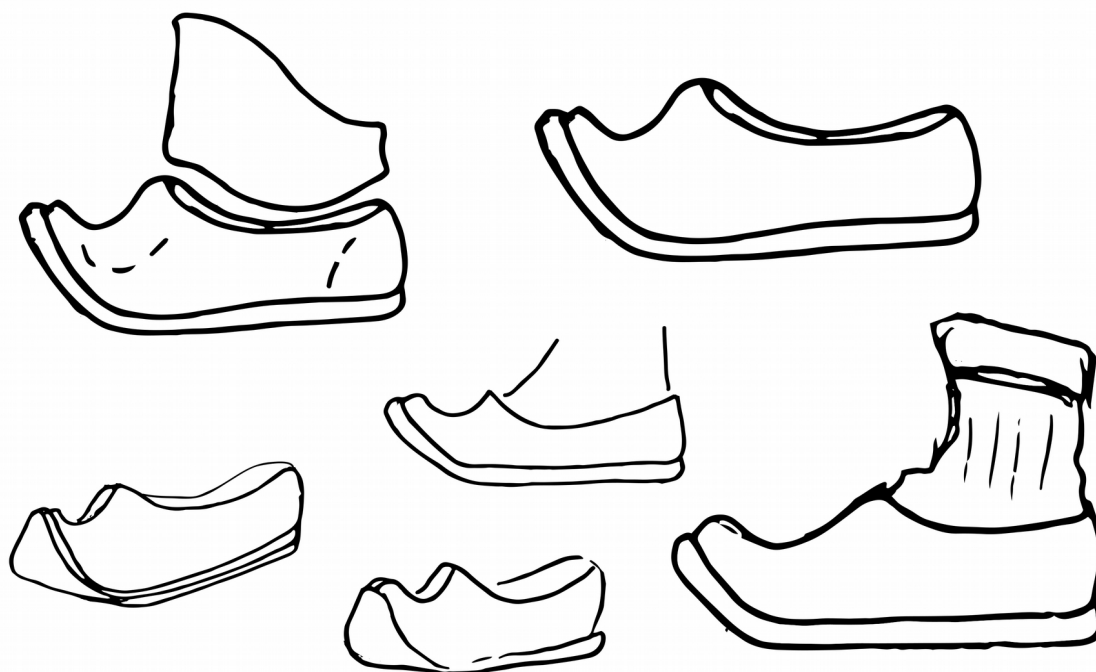
U druhého gutału jsem zachovala stejné výrobní postupy jako u modelu prvního. Holeňová část zasahuje do pŕlky lýtka, svršek obuvi je taktéř vyroben z hověřinové usně tmavozelelé barvy. Velmi výrazný kontrast tu tvoří paspulka, která má jemně lososovou barvu. Součástí obuvi je pletená ponořka z pŕírodní vlny, která má ochranou funkci a zároveň doplňuje design obuvi. Ornamet je zde zobrazen na holeňové části obuvi.

Obrázek č. 35 – Návrh obuvi Nr. 2.

4.3 Model č. 3

Třetí model je nejvíce vzdálen od původního pravého gatalu. Obuv zasahuje pod kotník, barevnost je totožná jako u prvního modelu. Součástí je opět pletená ponožka.

Obrázek č. 36 – Návrh obuvi Nr. 3.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit dámskou kolekci obuvi inspirovanou mongolským gutalem, tradiční mongolskou obuví. Výroba této obuvi je velmi náročná, proto jsem se snažila hledat výrobní postupy, které by mi mou práci usnadnily, urychlily a umožnily produkci obuvi například i v širším měřítku. Cesta k výsledné kolekci byla velmi dlouhá a trnitá. Jsem si vědoma jistých nedostatků, které výsledná kolekce obsahuje. Tyto nedostatky jsou dány právě specifickou výrobou, proto v budoucnu hodlám techniku zdokonalit.

Ve své práci jsem se snažila propojit mongolskou tradici s moderní technologií, kterou jsem využila při aplikaci ornamentů. Zde jsem hledala různé možnosti jak daný ornament ztvárnit. Po mnoha pokusech jsem použila technologii laseru. S konečným výsledkem jsem, navzdory malým nedostatkům spojeným s konstrukcí svršku, spokojená. Dosáhla jsem požadovaného výsledku, který byl od počátků mým záměrem.

V teoretické části práce jsem se zabývala historií své rodné země a měla jsem tak možnost poznat a dozvědět se něco nového o vlastní kultuře. Velkým přínosem pro mě byly znovu nalezené původní výrobní postupy, které hodlám využít i při mé budoucí práci. Jsem nesmírně vděčná za to, že jsem se prostřednictvím této práce více přiblížila Mongolsku, což považují za velmi přínosné pro můj osobní a profesní rozvoj.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BATSUKH, Bold. *Mongolian National ornament*. Ulaanbaatar: ADMON PRINT, 2014. ISBN 978-99929-0-656-1.
- [2] KHASYN, Sharav. *Mongol gutal esgekh oyokharga*. : SHUTIS-iin Kheiliin Üildir Sursgaltyn Töid kheilei. ISBN 978-99962-4-588-6.
- [3] Ojun, D, Diplomová práce, VUT Brno, FT Zlín 1993
- [3] Bold B.. *Mongol ardiin hee ugalz*. Ulaanbaatar: , 2007. ISBN ISBN 978-9929-0-656-1.
- [4] S'AGDARSU'REN, A. *Mongol ardiin zu'ir cecen u'g*. Ulaanbaatar: , 2005.
- [5] CEDENDORZ, L. *Mongol ardiin onisoguud*. Ulaanbaatar: , 2005.
- [6] Bc. VERONIKA HAVLIČKOVÁ, Diplomová práce, *Mongolský tradiční oděv*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie, 2012
- [7] A.SARUUL. *Mongol Costumes*. Ulaanbaatar: Academy of National Costumes research , 2011. ISBN 978-99962-444-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

[7] LUXURY MONGOLIA Special Report Series MONGOLIAN EMBROIDERY Full. 2014. YouTube [online].[cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7daae2TdEDQ>

[8] Монгол дээл зөрүүлдэн эсгэх хичээл. 2015. YouTube [online].[cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qHW7Ay4MgzY>

[9] "БАЯЛАГ БҮТЭЭГЧИД" нэвтрүүлгийн энэ удаагийн дугаарт "хүннү дээл" хүний биед хэрхэн нийцдэг вэ?. 2015. YouTube [online].[cit. 2015-05-10]. <https://www.youtube.com/watch?v=9uYgwamv8EM>

[10] uv soyol hee ugalz 04 12. 2015. YouTube [online].[cit. 2015-05-10]. <https://www.youtube.com/watch?v=2LcYx3bnL8I>

[11] Mongol gutal – Mongolian national shoes. [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/pages/Mongol-gutal-Mongolian-national-shoes/342842439063642?fref=ts>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Mongolská krajina (Ulán Cutgalan čili Červený vodopád)

(<http://kti.ms.mff.cuni.cz/>)

Obrázek č. 2 – Rekonstrukční sídlo Čingischána

Obrázek č. 3 – Mongolský ajl (<http://www.pinkbike.com/>)

Obrázek č. 4 – Interiér jurty (<http://www.stoplusjednicka.cz/>)

Obrázek č. 5 – Dětské kroje

Obrázek č. 6 – Chalské kroje

Obrázek č. 7 – Královniny šaty – Khatan deel

Obrázek č. 8 – Burjatské kroje

Obrázek č. 9 – Vůdce Sukhbaatar s manželkou Yanjmaa

Obrázek č. 10 – Chalský gutal

Obrázek č. 11 – Lamaisté

Obrázek č. 12 – Rozdíly mezi gutalem chalským a burjatským

Obrázek č. 13 – Moderní způsob gutalu

Obrázek č. 14 – Šablona na gutal

Obrázek č. 15 – Obráceny hřbetový šev

Obrázek č. 16 – Vykrajování podešve

Obrázek č. 17 – Proces výroby ručně šitého gutalu

Obrázek č. 18 – Burjatský gutal

Obrázek č. 19 – Torgunský gutal

Obrázek č. 20 – Torgunské kroje

Obrázek č. 21 – Zápasnické gutaly

Obrázek č. 22 – Stadion (příprava na zápas)

Obrázek č. 23 – Cam

Obrázek č. 24 – Ornamenty

Obrázek č. 25 – Formy na ornamenty

Obrázek č. 26 – Ozdobný popruh ponožky

Obrázek č. 27 – Moodboard

Obrázek č. 28 – Mongolská krajina

Obrázek č. 29 – Úprava špice kopyta

Obrázek č. 30 – Finální verze kopyta na gutal

Obrázek č. 31 – Materiály

Obrázek č. 32 – Ornamenty

Obrázek č. 33 – Typy stříhu

Obrázek č. 34 – Návrh obuvi Nr. 1.

Obrázek č. 35 – Návrh obuvi Nr. 2.

Obrázek č. 36 – Návrh obuvi Nr. 3.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: FOTODOKUMENTYCE OBUVI I.

Příloha P II: FOTODOKUMENTACE OBUVI II.

Příloha P III: FOTODOKUMENTACE OBUVI III.

Příloha P IV: FOTODOKUMENTACE OBUVI IV.

Příloha P V: FOTODOKUMENTACE I.

Příloha P VI: FOTODOKUMENTACE II.

Příloha P VII: FOTODOKUMENTACE III.

Příloha P VIII: FOTODOKUMENTACE IV.

Příloha P IX: FOTODOKUMENTACE V.

Příloha P X: FOTODOKUMENTACE VI.

PŘÍLOHA P I: FOTODOKUMENTACE OBUVI I.

PŘÍLOHA P II: FOTODOKUMENTACE OBUVI II.

PŘÍLOHA P III: FOTODOKUMENTACE OBUVI III.

PŘÍLOHA P IV: FOTODOKUMENTACE OBUVI IV.

PŘÍLOHA P V: FOTODOKUMENTACE I.

PŘÍLOHA P VI: FOTODOKUMENTACE II.

PŘÍLOHA P VII: FOTODOKUMENTACE III.

PŘÍLOHA P VIII: FOTODOKUMENTACE IV.

PŘÍLOHA P IX: FOTODOKUMENTACE V.

PŘÍLOHA P X: FOTODOKUMENTACE VI.

